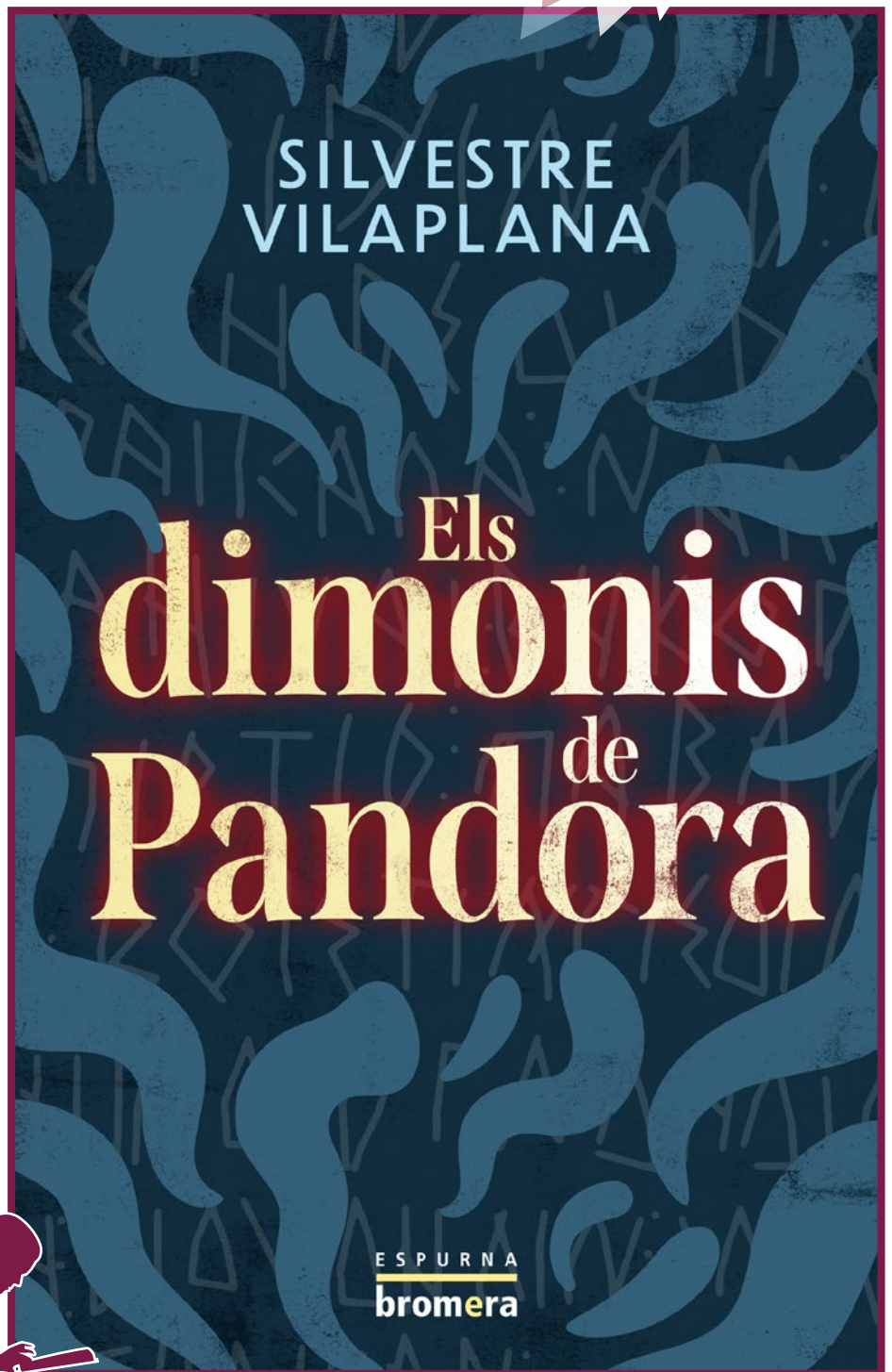

proposta didàctica

propostes didàctiques elaborades per Xavier Mínguez

bromera

ELS DIMONIS DE PANDORA

DESCRIPCIÓ

Autor: Silvestre Vilaplana

EDICIONS BROMERA / ALZIRA, 2000

Col·lecció: «Espurna», 49

Format: 130 × 205 mm, 160 pàgines

Enquadernació en rústica. Impressió en blanc i negre

Edat: a partir dels 14 anys

Arran del suïcidi de Jaume Clos, professor de grec i cultura clàssica, amb el qual no guardava massa relació, Enric es veu embolicat en una perillosa investigació sobre un dels grans mites de la humanitat: la caixa de Pandora. La carta de comiat de Jaume no és més que l'inici d'una trepidant recerca en què Enric coneixerà el guardià de les paraules, desxifrarà complexos codis, viatjarà a Roma i també veurà morir els seus éssers volguts. En aquesta vertiginosa aventura, Enric haurà d'interpretar correctament el missatge ocult en una metàfora per a poder salvar si no la seua vida, i per extensió, el destí de tots els éssers humans, almenys, la seua ànima. La salvació o la mort no del protagonista, sinó de tots i cada un de nosaltres, s'amaga en una caixa, la caixa de Pandora.

Silvestre Vilaplana (Alcoi, 1969) és un dels autors més coneguts en l'àmbit de la literatura infantil i juvenil. Entre altres guardons ha rebut el XV Premi de Novel·la Ciutat d'Alzira per *Les cendres del cavaller*. La prosa d'*Els dimonis de Pandora* (finalista del Premi Bancaixa de Narrativa Juvenil) ens embolica des de les primeres pàgines en la seua misteriosa indagació. A través d'un impactant ritme els lectors gaudim d'una interessant reflexió sobre l'etern enfrontament entre el bé i el mal, el cel i l'infern.

ACTIVITATS PRÈVIES A LA LECTURA

1. Com a primera aproximació al llibre es pot treballar l'horitzó d'expectatives generat pel títol, les seues possibles interpretacions i la seua interrelació amb l'argument. Podem plantejar una pluja d'idees amb preguntes del tipus: què penses que significa el títol? Quin creus que deu ser el tema principal del llibre? I els secundaris?
2. Aquesta activitat pot reprendre's una vegada finalitzada la lectura del llibre per a comparar, bé de manera oral bé de forma escrita, l'horitzó d'expectatives inaugurat pel títol amb l'argument del llibre. Així mateix pot treballar-se entorn de l'adequació del títol a l'argument, temes i subtemes, proposant a l'alumnat la recerca de títols alternatius o una breu argumentació (unes deu línies aproximadament) sobre la correspondència entre tots dos.
3. El títol ens introdueix en una de les claus de la novel·la: Pandora. Si es pot accedir a l'aula d'informàtica, pot sol·licitar-se a l'alumnat la recerca d'informació sobre aquest personatge mitològic, i fins i tot, de manera més general, sobre el concepte de mite, mites més coneguts o atraients de la mitologia grega, romana, concreció actual, etc. Si el grup es troba motivat amb la investigació, pot elaborar-se una antologia de personatges i mites amb els resultats de la recerca, bé en forma d'arbre genealògic, bé com a conjunt de relats.
4. En cas contrari, l'activitat pot plantejar-se de manera oral: en aquest cas, preguntarem al grup sobre els seus coneixements entorn de Pandora i n'explicarem la història. De la mateixa manera, podem aprofitar per a aclarir el concepte de mite, principals mites clàssics, contemporanis i, sobretot, rellevància, aplicació i la seua vigència en la societat actual.
5. La resolució d'un enigma de caràcter mitològic i religiós, d'interés universal, constitueix la base de la novel·la. Podem utilitzar aquesta línia per a introduir l'alumnat en el gènere policial, les seues principals característiques i personatges. Segurament, apareixeran figures de detectius tan coneguts com Sherlock Holmes, Miss Marple o Hèrcules Poirot i, donada la recerca d'objectes i solució d'enigmes de vital transcendència per a la humanitat, Indiana Jones o el conegut best-seller, i de tant d'èxit entre l'alumnat, *El codi da Vinci*. Pot establir-se la divisió de l'aula en grups de treball per a realitzar una investigació sobre els personatges i les obres. Una vegada acabada la investigació cada grup s'encarregarà de l'exposició i la presentació d'una de les mostres consultades.

ACTIVITATS DURANT LA LECTURA

1. El llibre s'estructura a partir de conceptes eminentment religiosos, per la qual cosa pot resultar de gran utilitat aclarir-los. Podem proposar a l'alumnat una pluja d'idees sobre els conceptes més rellevants de la religió catòlica amb l'objectiu d'aclarir les postures. Cada xicotet grup haurà de responsabilitzar-se de l'exposició d'una o més d'una d'aquestes nocions a la resta de l'aula. Entre altres proposem: bé/mal, ànima, esperit, cel, infern, dimonis, purgatori, viacrucis, etc.
2. A continuació, o de manera independent, pot plantejar-se un debat sobre la vigència d'aquests i altres conceptes en la societat espanyola. Podria esbossar-se un breu recorregut històric per l'Espanya contemporània, amb la finalitat d'aproximar l'alumnat a les transformacions succeïdes en aquest sentit.
3. Segurament, a l'aula tindrem alumnes procedents d'altres cultures, per la qual cosa la percepció del catolicisme i la comparació amb la seua religió pot resultar interessant.
4. De manera complementària, pot requerir-se del grup la consulta als seus familiars i la posada en comú de les experiències personals més interessants o impactants. Segurament, apareixeran qüestions lligades a l'educació, les normes de conducta, el matrimoni, la sexualitat, la família o fins i tot el respecte per les festivitats catòliques que poden ser d'interès per a comprendre la societat actual.
5. Pràcticament cap al final, Enric i el llibreter viatgen a Roma. Amb tota seguretat, l'alumnat desitjarà organitzar algun tipus d'excursió o viatge de fi de curs, per la qual cosa pot resultar-ne molt atractiva l'organització. Podríem suggerir la investigació sobre els llocs més interessants d'Itàlia i la confecció d'un itinerari i una guia de viatge. En aquesta guia hauria de constar informació sobre els monuments més destacats, aspectes culturals, gastronòmics, imatges, anècdotes, recomanacions per al visitant, etc.
L'activitat podria aplicar-se a qualsevol lloc d'interès per al grup, o fins i tot, centrar-la en la redacció d'una guia sobre la comunitat de residència.
6. El viatge culmina al Vaticà. No obstant això, potser no tot el grup en coneix la importància, per la qual cosa resultaria essencial una labor de contextualització. S'investigaria entorn de la seua localització, funció, història, etc. La informació s'exposaria a l'aula en forma de mural en què s'arreglarien les diverses fonts, imatges, textos, pàgines web, etc.

7. De manera complementària, pot suggerir-se la recerca d'informació sobre alguns dels artistes fonamentals de la història occidental que apareixen en el text: Leonardo i Miquel Àngel.
8. Una altra labor de contextualització radicaria en l'aproximació a *La divina comèdia*. El docent pot presentar alguns fragments d'aquesta obra i demanar a l'alumnat que la relacione amb el llibre en qüestió. També es pot suggerir la lectura d'algun fragment representatiu de manera autònoma: el descens als inferns o el conegut inici de l'obra.
9. El Plom d'Alcoi és patrimoni de la humanitat. Podem plantejar un breu debat sobre els principals patrimonis de la humanitat, inquirir si n'hi ha algun en la localitat on es trobe l'institut i fins i tot oferir a l'alumnat un breu recorregut per algun d'ells. Aquesta seria una recerca senzilla en Internet.
11. En aquest interessant objecte, apareix un codi ibèric no descobert fins llavors. Una activitat interessant seria relacionar-ho amb els distints alfabetes creats per cada cultura per a comunicar-se i transcriure els seus pensaments. L'alumnat verificaria l'arbitrarietat del signe lingüístic i reflexionaria entorn del concepte de codi lingüístic no sols occidental sinó també oriental. Com a mostra destacada podríem assenyalar el llegat irresoluble dels jeroglífics egipcis, la pedra de Rosetta o mostres d'escriptura ideogràfica amb el seu origen pictogràfic.
12. En definitiva, en el text es reflecteix l'etern enfrontament entre el bé i el mal. En primer lloc, pot debatre's sobre aquests conceptes i les seues aplicacions concretes a partir de les experiències de l'alumnat. Es poden prendre exemples de la vida quotidiana de l'institut: castics injustos, tractament vexatori dels alumnes al professorat o a d'altres alumnes, etc. En segon lloc, poden relacionar-se amb les diferents representacions i associacions tradicionals, conscientment explotades en el text: la relació entre el bé i la llum, i consegüentment, entre el mal i la foscor. Finalment, poden buscar-se diferents representacions o concrecions en altres obres literàries o cinematogràfiques, en programes televisius, personatges concrets, etc., des de Tolkien fins a Harry Potter passant pel ja citat Indiana Jones, aquestes representacions solen ser molt comunes i fins i tot estereotípiques.

ACTIVITATS POSTERIORES A LA LECTURA

1. Potser l'ordenació cronològica de les accions ha suposat algun problema per a la comprensió del text. Arran de l'activitat anterior o independentment d'aquesta, pot treballar-se l'ordenació dels esdeveniments a partir de fragments concrets de l'obra.
2. Se seleccionaran escenes representatives del llibre i es repartiran en forma de carta en grup reduït. Els alumnes han de decidir si els esdeveniments de la seua carta succeeixen abans o després que els dels companys, i han d'ordenar-los. Una vegada ubicats tots els paràgrafs en l'ordre que es considere correcte, s'exposarà al grup classe per comentar-lo i fer la correcció dels errors trobats.
3. Davant de la imminència i la certesa de la seua mort, Jaume Clos s'acomiada mitjançant una carta dirigida al seu company de treball, Enric. Podem suggerir a l'alumnat l'escriptura d'una carta de comiat a una persona a qui no podran veure en molt de temps.
4. En la carta, Jaume Clos lliga el seu descobriment i labor a Enric, convertit des d'aquest moment en un nou buscador. Una opció interessant serà la redacció d'un escrit en què els alumnes hagen de triar un hereu o hereva del llegat més curiós que puguen imaginar.
5. La majoria dels enigmes plantejats es basen en el llenguatge; de fet, el més rellevant està custodiat darrere d'una metàfora. Podem proposar un concurs d'enigmes basat en diferents recursos estilístics. Si plantejem l'activitat com una competició en la qual els diferents grups hagen de proposar a la resta els seus enigmes lingüístics, fomentarem la creativitat, l'expressivitat i l'experimentació poètica i metalingüística des d'una perspectiva lúdica. Es pot buscar material sobre l'escriptura en clau (a un nivell d'entreteniment, òbviament) o inventar-ne nosaltres mateixos alguna. És molt senzill: per exemple, jugar amb la numeració de l'alfabet o afegint algunes síl·labes a les paraules. Pot proposar-se en xicotet grup la creació d'un codi secret a través del qual puguen relacionar-se entre si. A continuació, s'exposarà a la resta del grup i se seleccionarà aquell que siga més útil, divertit, pràctic per a la comunicació.

De manera complementària, podem instar l'alumnat a imaginar un objecte semblant al Plom d'Alcoi i a esbossar-ne per escrit les principals característiques i la història.

6. Si hem fet les activitats anteriors, tindrem un codi, una sèrie d'enigmes i un llegat, per la qual cosa podríem, a partir d'aquests, crear la nostra particular secta o clan. Podem demanar a l'alumnat que n'imagini el reglament, l'origen, la funció, les característiques, els ritus d'iniciació, la vestimenta, etc. Totes les aportacions s'arreglaran en un quadern confeccionat a aquest efecte, en el qual, per descomptat, haurà d'aparèixer el símbol i el nom del grup. Si l'activitat motiva prou els alumnes podem tractar de crear un joc de rol de base literària en què hagen de buscar algun objecte sagrat per l'institut.
7. En el text s'integren diverses notícies periodístiques, per la qual cosa podria treballar-se el llenguatge periodístic i les seues particularitats en l'aula. Podem convertir aquesta notícia en un reportatge o una crònica per a treballar les diferències genèriques, i sobretot, la distinció entre gèneres informatius, d'opinió i mixtos.
8. També podria redactar-se un article d'opinió o una columna sobre algun dels temes més interessants o destacats del llibre, com per exemple, l'existència de vida després de la mort, l'eterna lluita entre el bé i el mal o els mites.
9. Podem sol·licitar de l'alumnat la valoració crítica de l'obra, no sols des del punt de vista formal o temàtic sinó, sobretot, des de la impressió o vivència que ha deixat en ells i elles.
10. El text finalitza de manera sorprenent, o potser no tan sorprenent per als nostres alumnes. En tot cas, pot resultar-ne útil l'explicació. Una vegada comprés podem requerir una resolució diferent de la història, bé en grup reduït o de manera individual. Posteriorment es llegiran els nous finals i es premiarà el més votat amb una distinció literària.

QÜESTIONARI

1. Explica la relació del títol amb l'argument del llibre. Et pareix adequat? Quin títol hauries triat tu? Per què?
2. Des del teu punt de vista, quins són els protagonistes de la història? I els secundaris? Per què? Descriu-los breument.

3. Amb quin personatge t'has sentit més identificat? I amb quin personatge t'has sentit menys identificat? Indica'n les característiques i explica el motiu de la teua identificació.
4. Com està narrada la història? Per què creus que l'autor ha optat per aquest tipus de narrador? Què pot aportar al llibre?
5. Com resumiries el relat?
6. Què t'ha paregut el final de la història? L'hauries acabada d'una altra forma? Escriu la teua pròpia resolució del conflicte.
7. T'ha agradat el llibre? Per què? Imagina que has de donar-li la teua opinió a un amic que dubte entre llegir-se'l o no; explica-li raonadament què és el que més t'ha cridat l'atenció i el que més t'ha desagradat. Finalment, has de decidir entre recomanar-li'l o no, argumentant les raons d'aquesta decisió.

Propostes didàctiques referides al llibre
Els dimonis de Pandora (ISBN: 978-84-7660-465-6)

© Edicions Bromera, SL
Apartat de correus 147 - 46600 Alzira
www.bromera.com

© Xavier Mínguez, 2008

bromera

Quan arribe la nit hauràs de començar a tenir por, perquè ara les ombres ja no són només ombres, i els dimonis et poden perseguir a través de la foscor. Arreu del món s'esdevenen estranys suïcidis que semblen relacionats amb el robatori d'una peça arqueològica les inscripcions de la qual no ha desxifrat mai ningú. Un misteri amagat en l'inici dels temps ha dormit durant molts segles... i ara comença el vertader malson.

Silvestre Vilaplana (Alcoi, 1969) és llicenciat en Filologia Catalana i ha publicat diversos llibres de poesia i narrativa, entre els quals destaquen *Les cendres del cavaller*, XV Premi de Novel·la Ciutat d'Alzira, *La frontera negra* i *Resurrecció*. Amb *Els dimonis de Pandora* va quedar finalista del IV Premi Bancaixa de Narrativa Juvenil.

bromera

www.bromera.com

 @Bromera

 @bromeraed

 @bromera

 Edicions Bromera

978-84-7660-465-6

9 788476 604656

